

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 159, GOD. X, BEOGRAD, UTORAK, 19. MAJ 2015.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Čirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.rs, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 16. juna

MIXER

Piše: Vladan Jovanović

IZ ISTORIJE SRPSKE ALBANOFBIJE

Pre stotinak godina, jedan viđeniji član Srpske napredne stranke (a nije Aleksandar Vučić) sa neskrivenim uživanjem je citirao stavove austrijskog diplomate Johanna Hahna (a nije evropski komesar za susedsku politiku i pregovore o proširenju). Tom prilikom nije bilo licemernih izjava o stanju medijskih sloboda u naprednjačkoj Srbiji, već pseudonaučnih fabrikacija o antropološkim karakteristikama Albanaca. Naime, osnivač Srpskog lekarskog društva, „otac srpske hirurgije“ i političar dr Vladan Đorđević je 1913. objavio knjigu *Arnauti i velike sile* kojom je trebalo pred velikim silama dovesti u pitanje civilizacijsku zrelost Albanaca, a samim tim i njihovo pravo da imaju sopstvenu državu. Bio je to vid intelektualne podrške šestomesečnoj srpskoj vojnoj operaciji u severnoj Albaniji 1912/13. koja je imala za cilj izlazak Srbije na more. U tu svrhu Đorđević je oživeo narodna predanja koje je pomenuti austrijski konzul proučavao u svom delu *Albanesische Studien* (1854). Jedno od najživopisnijih je ono o Albancima kao repatim ljudima koje se u vidu „kulturnog konstrukt“ najlakše primilo među rasistima i šovinistima, kako primećuje slovenački antropolog Božidar Jezernik (http://www.danas.rs/dodaci/vikend/rep_kao_argument_za_izlaz_na_more.26.html?news_id=129237). Poreklo ovog nesvakidašnjeg klišeja pokušao je da odgonetne i sociolog religije Mirko Đorđević (<http://pescanik.net/akademik-cosic-medu-repatim-albancima/>), što je dobrim delom i uspeo posredstvom knjige *Istorija Zapada* (Jacques de Vitry, *Histoire occidentale*, 1997). Parafrazirajući francuskog akademika, on je istakao da - „što su narodi bivali primitivniji i opsednutiji pakosnim etničkim nacionalizmom, svest im se više sužavala i jedni su drugima pripisivali da su repati i zbog toga su izbijali ratovi i to krvavi“.

Tragom nemačko-austrijskog stava o nepostojanju albanske nacije, iznetom na Berlinskom kongresu (1878), nastao je niz radova na nemačkom govornom području koji su inspirisali srpske etnotradicionaliste, čak i onda kada se odnos Austrougarske prema albanskom pitanju drastično promenio. Već na prvim stranicama svoje čuvene knjige, dr Vladan Đorđević nagoveštava tok svojih misli pominjući „Srpsko Primorje“, „stara srpska pristaništa Drač i Lješ“. Oslonjen na J. Hahna i svoje medicinsko obrazovanje stečeno u Beču, Đorđević bez okolišanja kreće sa antropološkim seciranjem: „Pravi arnautski tip je mršav i sitan, u njemu ima nešto cigansko, feničansko“. Potom iznosi pomenutu legendu o repatim praljudima koje je, nekim čudom, evolucija mimoišla upravo na prostoru između albanskog primorja i Prokletija (str. 7). Na istoj stranici Đorđević piše o različitim „kroju glave“ severno i južno od reke Škumbe, čime je tezu o jedinstvenom albanskom narodu označio kao fikciju. Pošto je u svoje pripovedanje uveo i srpski fak-

tor, Đorđević je požurio da opiše međusobne uticaje i uspostavi nedostajući crno-beli okvir. Albanci su, navodno, od Srba primili običaj pobratimstva „ali su ga iskarili, jer dokle srpski pobratim smatra ženu svoga pobratima kao rođenu sestru, dotle Arnautin može da izvrši brakolomstvo sa ženom svoga pobratima a da za to ne pogine, iako se u Arnautluku ubijaju ljudi za mnogo manje uvrede“ (str. 9-10). Isto tako, oružani ustanci Albanaca protiv turske vlasti nisu izbijali iz slobodarskih pobuda već „samo zato da ne plaćaju nikakvu porezu... i da ne dadu oružje koje im je toliko potrebno za međusobno ubijanje“ (str. 41).

Đorđević veoma brzo trasira i okvir za predrasude o arnautskoj podmuklosti i prevrtljivosti. Po izbijanju Prvog balkanskog rata, 60.000 Albanaca „s puškama koje im behu poklonili Srbija i Crna Gora, stadoše uz Turke i borili su se protivu obeju srpskih država na svoj divljački, podmukli i izdajnički način“ (str. 41). Arnauti su predstavljeni kao „loše nišandžije s lica“, dok su iz zasede bili jako precizni, čime je takođe aludirao na njihovu podmuklost (str. 113). Čak i kada bi se predavali i isticali belu zastavu, „svuda su osuli plotunima na prijateljske ruke koje su im bile pružene“, dok su mnogi navodno pucali na srpske vojne lekare koji su ih previjali: „Oni se pretvarahu da su mrtvi, samo da mučki ubiju s leđa kakvoga srpskoga oficira... Naravno da je onda taj oficir komandovao prethodnici na levo krugom, da je pohvatao sve te izdajnike... i sudio po ratnom pravu“ (str. 42). Ovo je zapravo bio nemušti odgovor na austrougarsku propagandu o zločinima koje je činila srpska vojska po Kosovu i severnoj Albaniji tokom Balkanskih ratova. Đorđević pomoću paradoksa i dramaturških obrta razrađuje sliku „arnautskog morala“, poi-

Piramida Envera Hodže

MIXER

Vladan Jovanović: Iz istorije srpske albanofobije

ŠTRAFTA

Haris Imamović: Genocid, ništa lično

VREME SMRTI I RAZONODE

Vladimir Đurišić: Slavija

Bojan Samson: Poetska patologija

gravajući se segmentima humanitarnog prava za čije je kršenje Srbija tada bila optužena. Prema njegovoj verziji, albanski ranjenici ni u srpskim bolnicama nisu mirovali pa je tako jedan od njih „otkinuo jednoj milosrdnoj sestri parče obraza sa svojim zverskim zubima“. Đorđević zatim poentira: „I od ovih zverova hoće Austro-Ugarska da napravi državu? Srećno im bilo!“ (str. 43).

Veoma pogodna tema za diskreditaciju Albanaca ticala se njihovog običajnog prava i krvne osvete „koja se ne smatra kao zločinstvo, nego kao sveta dužnost“. Na jednom mestu Đorđević kaže da preko 70% muških smrti kod Albanaca potiče od krvne osvete te da je tamo bilo sramota umreti u postelji (str. 47). Međutim, on nešto kasnije nudi i tabelarni prikaz broja Albanaca stradalih od krvne osvete (koje je izvesni sveštenik sastavio i razvrstao prema plemenima) iz koga ovo preterivanje postaje više nego očigledno (str. 109). Đorđević se dotiče i emocionalne sakatosti Albanaca a savršenu potporu nalazi u delovima knjige Paula Siebertza (*Albanien und die Albanesen*, Wien-Mainz 1910): „Onako, kako nas vaspitavaju za ljubav, Arnaute vaspitavaju za mržnju“ (str. 49). Štaviše, „u arnautskom jeziku ne postoje reči ljubav i ljubiti“, patetično zaključuje Đorđević (str. 115).

Jedan od popularnih motiva koje Vladan Đorđević ne propušta je razbojništvo kod Malisora i Mirdita koje su ova plemena, kako kaže, doživljavala kao „vitešku tekovinu“ (str. 51). Pišući o njihovom divljaštvu i anarhiji on se podsmeva lošim poljoprivrednicima koji ne znaju kako se pravi ovčji sir, niti su čuli za duboko oranje i dubrenje (str. 76). Sklonost Albanaca ka oružju Đorđević pomoću podrugljivih tonova i proverениh stilskih figura ponovo dovodi na ivicu apsurdna: iako imaju puške, Albanci su potpuno neta lentovani za lov i ribolov, a zahvaljujući svojoj urođen(ič)koj zaostalosti, oni uništavaju bukove šume kako bi napravili pašnjake (str. 79). Tako oslikan i predstavljen narod, prirodno, koči modernizacijske procese. Kao primer navodi Albance iz Malesije koji su sprečavali izgradnju železnice jer su bili sumnjičavi prema svakom premeravanju zemljišta. Svako pojavljivanje geodetskih ekipa bilo je signal za jedan od tri moguća scenarija - ili je sledila neka deoba zemlje, ili uvođenje novih poreza, ili aneksija i oduzimanje nepokretne imovine (str. 93). Đorđević je u Siebertzovoj knjizi definitivno pro našao more inspirativnog materijala koji je nadograđivao do besvesti. Na opasku jednog od putopisaca da pred svakom arnautskom kulom stoji konjska glava pobodena na drvenu motku, Đorđević dodaje: „Još hvala Bogu što na onim motkama ne stoje ljudske glave!“ (str. 102). Na istoj stranici nižu se bizarni prizori albanskog varvarstva: pastira koji revolverom skida miševе sa tavanske grede, te opis ljudskih staništa u pećinama u kojima žive „moderni trogloditi“. „Lepa civilizacija!“, podvriskuje Đorđević, podsećajući čitaoca da Albanci, za razliku od Srba, još uvek jedu prstima, da su vašljivi i ne menjaju odeću, te da „u celom Arnautluku ima jedan jedini – nužnik“ (str. 103).

↓
Fotografije u broju: Tirana, april-maj 2015.
↑

tata i toto cotugno izlaze iz istorije
jutro je goli savićević, koji
objasni državu
onda obasja miševe. ništa.
obični miševi.
i moje mjesto je nejasno.
bio sam jednom savićević, dok odmara od driblinga
i vuče nogu državu
kao prevelik kurac kojim se mjeri čelo
bitka fasade i pročelja
i kako je sranje počelo, onda kad si začutao,
i kad su postsymbolisti počeli da se svinjski goje,
pušteni u divljinu, poraslo im je krzno,
sebični pjesnički gen.
tako da kako da kažem
nepodnošljivo sam živ
kao gosti iz inostranstva
ali sijam kao država,
istorija jebanja, koja se pali rijetko, jer je struja poskupila
pjesnička publika zijeva
nema nazad.
nijesam u mexicu.
moje tijelo nije buktinja.
dlake mi rastu iz prstiju.
bičevi nijemog filma piče svoj ekspresionizam
prvo nacrtam kurvju, onda kruh i kućicu. broš,
neobjašnjivo brašno.
hlebnikovljevo brisanje.
život je astrološki porno, sudar glupih životinja
sa pogrešnim uporištem
vatrostalna prošlost
trosatna izjava ljubavi.
tata i toto cotugno namještaju šiške
toto schilacci je pročelav, lobuje golmana,
lopta putuje dugo, nesnosno dugo
maradona i ivković ljube se i gube
sve ide u krasni kurac.
u masan podrum od paleži.
pojam društvo se pruruši u
miljkovićev šesir
svi jebu iste žene, svi se sretnu u dvorištu
pa podrumi mogu mirno da mudruju.
često u ratnom filmu
izbacuju namještaj na ulicu, junak to vidi iz autobusa
nastavi da gleda naprijed.
šta kojikurac gledaš,
kad je vrijeme za napolje, prije no začuješ: van!
tu je i neki pas. kratko je lajao u crkvi
ali nešto je kvrnculo u tajnom poretku postupnosti
pa sad pas mirno odlazi.
sumnjiva dopuštenja.
bebe, babe, balkani,
beograd drhti nezapaljen
šalje svoje fašiste u meku večernju šetnju
ričard gir i njegov pas
spašavaju frizerski kodeks. bajagu treba poljubiti.
sve se troši, ćelavi, nema nazad,
paganski se prosipa, genetika je neumoljiva,
tepisi svoju mokraću vraćaju bogu u zvučnik,
bog se zagrcne, povrati komuniste koje je pojeo,
u besomučnom ždranju.
nikad stilga poruka
dalmatinskih partizana crnogorskim partizanima
bljuje četničke čičke
u čistu kočionu travu vitmana koja mi reže koljeno
dok iskačem iz voza o tome treba šuštati
ali će kasnije izrasti kao fudbalska žena.
nijesam u mexicu.
moje tijelo nije buktinja.
dlake mi rastu iz prstiju.
želim da udavim možda
junaka koji zna sve

još dok ne zna imena, još dok je rilke mrtav,
neotkopen, u lavi.
seljačke vile ga bude,
ustaj, kepec, da radiš. fudbaleri su vreli
ali su cijevi vrelije.
temišvar je odvratn.
čaušesku ne toliko.
nema nazad.
ovih pet riječi čini šumu
uz nju je amoralan, opisivi manastir,
pastirska prostirka na kojoj mladi fašist
siluje kasirsku pomoćnicu.
krave godišnje ubiju više ljudi nego ajkule.
nacrtljiva katedrala, karvere, je kurac,
kurac sa kockastim mudima,
to zna svak ko je slijep, sve drugo je nategnuto.
mislimo mi mislimo oni
ali stvari me moraju zaslužiti.

i tad si opet odljepljen
u patničkoj pozi sveca
što trlja svoje prste i kaže prah prahu, leecooper zemlji
jebem vam nježnu majku fašističku što se oblači u metafore
karneksova pašeta leti prema gore
lebdenje, zli labudovi, koji šapuću
budale,
samo ste bombardovanje zvali rat,
to je prevelik zajeb, sintaksa neoprostiva.
preskupi raspali taksi kliza kroz balkanski njujork
kao priučen remorker kroz vizantijsku pučinu
moji neprijatelji se druže, to je nedopustivo.
na mojoj bisti oštre kurčeve, ali jeb ostaje moj.
režimski sjaj na majku spušta svileni nož
tu sam nijem kao manijak kome se pokazuje nijemi film
kome da šapnem *nisam*,
dok se optužnice množe
i neutralni supružnici opružuju po plažama

Ulični prizor

težak sam kao rukomet i svadba. nema nazad
mirni milioni nekretnina lome domaćicu u trenerci
koja prazni kantu s otpatcima.
nema nazad. mislimo mi mislimo oni
pas laje u crkvi, ne znam šta sa tom slikom
kuda da ode džukela tjeraju li ga ili se umori.
ili ga baba otruje, kasnije kaže, *pa zar bih ja to mogla*
svi psi su pospani bog koji se vraća kući
jer mu je internet dosadan.
šta je onda događaj
sisu, savijena aseksualno,
nad rukom koja namješta predmete, pa puštena.
svjetlost odvojena od svojih predmeta
sjedi na državnoj kasi.
beograd drhti nezapaljen.
samo ste bombardovanje zvali rat, ohoho ko smo to mi
oho ljepilo nagona, što traje nekoliko sekundi
trljanjem postaje prah, podmetnut umjesto pepela

sama trema je mater sa predugačkim spiskom želja
koji savićević uzme, pročita prvih par riječi,
pa sklopi u avion, koji rola po pisti.
mislimo mi mislimo oni mislimo mi mislimo oni
neki to zovu psovanje ja to zovem kalendar
tata mi kaže *pazi se ponovo su opasni traže nove neprijatelje*
makar iz jedne pjesme makni šupak i spermu
ostavi da su pičke, to je sasvim u redu
svjetlost odvojena od svojih predmeta sjedi na državnoj kasi.
tražiti joj da pristupi, reći *dodi, dodi*
dok pas laje u crkvi,
nije baš pošteno.
nema nazad.
nema nazad.
mirna je urna tmine u kristalu lusteru
svi predmeti su preduzimači, dok se istorija istoriše
na sjekiri je krv je med je krv je med je krv
uskoro će se i to saće skoriti ■

Bojan Samson

POETSKA PATOLOGIJA

Muva bar može da odleti
iz učionice. Ona to odbija jer želi
da netko posle može reći i ovo:
„Eto, i muva se može čuti
dok naš profesor drži čas“.
Ta muva ne zna koliko ima
sreće što nije predmet
proforskog seciranja na ovom
prigodnom času anatomije.
Umesto nje, samo još jedna pesma
nezaobilaznog barda naše poezije.
Imamo sreće i mi, studenti,

i ova muva, sa izborom pesme.
Prilika za još jedno lucidno
uočavanje
stilskih figura poput metafore (ili,
školski rečeno, skraćenog
poređenja), epiteta i asonance.
Profesor secira pesmu. Nesebično
deli sa nama tajne svog zanata.
Jer, tako on gleda na tumačenje
poezije: hermeneutičar je,
metaforički
rečeno, patolog sa skalpelom u ruci,

koji raseca meko tkivo emocija
i misli, pretresa svaki organ i
kleštima vadi uzrok lepote i
nadahnuća. I sve to praćeno je
poslovičnom distancom i
nepriistrasnošću jednog patologa.
Posle njega ostaju lobanje
prošarane
šavovima. Njegove ruke su do
lakata
uprljane mrtvom krvlju.
Profesorove,

ne pesnikove. Mada ja više ne
primećujem razliku između njih
dvojice. Oni su na tajnom zadatku
spašavanja poezije, dok sišu krv
tebi, meni i svemu što bi živelu.
Netko bi to nazvao poetskom
patologijom, a netko tek
vampirskom ljubavlju ■

